АНАЛИЗА

НА СОСТОЈБИТЕ ВО ВОСПИТНО – ОБРАЗОВНИОТ СИСТЕМ НА УЧЕНИЦИТЕ ПРИПАДНИЦИ НА ЗАЕДНИЦИТЕ ВО

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

СЕПТЕМВРИ 2016 ГОДИНА

СКОПЈЕ

ПРЕДГОВОР

Врз основа на одлуката на Агенцијата за остварување на правата на заедниците бр.01-104/ 1 од 21. 06. 2016 година се задолжува Одделението за следење на остварувањето, унапредувањето и заштитата на правата на припадниците на заедниците да изготви анализа за воспитно-образовниот процес на учениците припадници на заедниците.

Агенцијата за остварување на правата на заедниците согласно Законот за унапредување и остварување на припадниците на заедниците кои се помалку од 20 % од вкупното население на Р.М. (Сл. весник бр.92,од 22 јули 2008 год.) , "остварувањето и унапредувањето на правата на припадниците на зедниците кои се помалку од 20 % од населението, се однесува на прават во областта на вработувањето согласно со принципот на ссодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците, употребата на јазикот, образованието (основно, средно и високо) , културата и други области во кои со закон се уредени правата на припадниците на зедниците" наведено во член 3.

Согласно член 5 од горенаведениот Закон, припадниците на заедниците од членот 1 став (2) на овој закон имаат право на образование во сите степени на својот јазик во согласно со закон.

Анализата се изготвува со цел следење на состојбите во воспитно – образовниот систем и активно учество на Агенцијата со свои предлози и сугестии во креирањето на воспитно – образовната работа на МОН, БРО и поддршка на Владата во спроведувањето реформи и остварувањето на правото на образование на соодветниот мајчин јазик.

Образованието е една од клучничните форми на запознавање на припадниците на заедниците со своите посебности, култура и јазик, а воедно и механизам кој обезбедува интеграција на единката во општеството.

Значењето на образованието на припадниците на заедниците кои сочинуваат помалку од 20 % од популацијата на РМ може да се согледа преку неколку параметри, а пред се клучно прашање претставува пристапот на припадниците на овие заедници до квалитетно образование користејќи ја притоа можноста да го користат својот мајчин јазик.РМ има обврска преку образованието да им овозможи на различните етнички групи развивање на чувство на припадност на нивните заедници, вклучување и инклузија на заедниците во општеството преку образовниот процес, а воедно преку образованието да

го едуцира мнозинството и да ја јакне свеста меѓу граѓаните за разноликоста и мултикултурноста на нашето општество.

Во РМ,зависно од степенот и видот на образовниот процес, ова право од страна на припадниците на заедниците се остварува на различни нивоа:

- Право на образование и следење на наставата на мајчин јазик
- Право на запознавање и учење на мајчиниот јазик
- Право на следење на настава по изборен предмет – Запознавање со јазикот и културата на заедницата

ПРАВНА РАМКА
ЗА ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА ОБРАЗОВНИОТ СИСТЕМ ВО Р.М.

ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Со членот 44 од Уставот на Република Македонија со којшто на секој граѓанин му се гарантира правото на образование достапно секому под еднакви услови, се воспостави солидна основа за обезбедување рамноправен статус на побројните етнички заедници во образовниот систем. Определено е и дека друг јазик (освен македонскиот) што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните, е службен јазик, а припадниците на заедниците имаат право да основаат културни, уметнички, образовни институции, како и научни и други здруженије заради изразување, негување и развивање на својот идентитет, како и право на настава на својот јазик во основното и средното образование (во училиштата во коишто образованието се одвива на друг јазик се изучува и македонскиот јазик) [1].

Во Законот за основно образование[2] , меѓу наведени цели се оние коишто имплицитно се однесуваат на родовата осетливост, а поексплицитно на почитувањето на културните разлики. За учениците кои следат настава на јазик различен од македонскиот јазик, се определува наставата да се изведува на јазикот и писмото на соодветната заедница.

Концепцијата на деветгодишно основно воспитание и образование[3] , ја постави основата за воведување промени во наставниот план за задолжителното основно образование и во наставните програми по сите предмети од I до IX одделение.За прв пат од нашето осамостојување, наставниот план и програми произлегуваат од програмски документ со дефинирани принципи и цели за развојот на основното образование. За прв пат се воведуваат и принципите што влијаат врз родовата сензитивност и мултикултурноста, и тоа: демократичност, недискриминација, почитување на индивидуалните разлики меѓу учениците, целосен развој на личноста на ученикот, разбирање на другите и мултикултурност.

---

[1] *Устав на Република Македонија*, (член 48)
[2] *Закон за основното образование*, Службен весник на РМ бр. 103/08 (членови: 2, 3, 9, 14, 100, 104, 119).
[3] *Концепција на деветгодишно основно воспитание и образование*, (2007). Скопје: Биро за развој на образованието

Во Национална програма за развој на образованието во периодот 2005 – 2015[4], се инсистира на сензитивен однос кон родовата еднаквост и промоцијата на културниот идентитет во мултикултурен контекст.

Декларацијата за заштита на правата на детето[5] ја истакнува потребата од образование во коешто воспитната функција се насочува кон „развојот на личноста на детето и подигање на свеста за соживот, за почитување на националните, културните и другите општоцивилизациски вредности и за прифаќање на различностите и поттикнување на адекватни форми на културни, уметнички, рекреативни и слободни активности“.

Во Националниот акционен план за правата на децата[6] , акцент е ставен на задожително, бесплатно и квалитетно основно образование, како и интрекултурна кохезија на сите.

Во Методологијата за вреднување на учебниците[7] , во делот за критериумите за вреднување на учебниците, е наведено дека учебникот мора да даде основа за спознавање на другите, начинот на однесување, културата, обичаите, вероисповедта, родовата припадноста, потоа за познавање на базичните човекови права, недискриминација, и за развивање интерес и почит за културата и традициите. Методологијата не дозволува во учебниците да се користат изрази и термини со негативни пораки и потценувачки ставови кон одредени заедници и личности.

Со Законот за учебници[8] за основно и средно образование се одредува обврска учебниците да се издаваат и на јазикот и на писмото во согласност со прогласувањето на Законот за спречување и заштита од дискриминација[9] во 2010 година, во Република Македонија, се забранува секоја директна и индиректна дискриминација врз основа на пол, раса, боја на кожа, род, припадност на маргинализирана група, етникум, јазик, државјанство, социјално потекло, религија или верско уверување, други видови уверувања, образование, политичка припадност, личен или општествен статус, ментална и телесна попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба или која било друга основа која е предвидена со закон. (Член 3 од Законот).

Во основните училишта во РМ наставата по сите предмети се одвива на македонски, албански, турски и српски јазик. Во согласност со одредбите за почитување на јазичниот и културниот идентитет на припадниците на заедниците од 3-то до 9-то

---

[4] *Национална програма за развој на образованието 2005-2015*, Министерство за образование и наука, 2004.

[5] *Декларација за заштита на правата на детето*. Собранието на Република Макеоднија, Бр. 07-5188/1, 20 октомври, 2003 г.

[6] *Национален план за акција за правата на децата во Република Мекдонија, 2005-2015 г.,* Скопје, 2005

[7] *Методологија за вренување на учебниците за основно и средно образование,* Биро за развој на образованието, Скопје, 2009

[8] *Закон за учебници за основно и средно образование,* Службен Весник на Република Македонија, бр.98/08, член 3.

[9] Со Указ на владата во Службен весник на РМ, бр. 50 од 13.04.2010 година

одделение им се нуди можност да ги изучуваат и следните изборни предмети – Јазик и култура на Власите, Ромите и Бошњаците. Учениците кои ќе ги изберат овие предмети можат да ги изучуваат континуирано до завршувањето на основното образование со по два часа неделно (концепција за деветгодишно основно воспитание и образование, министерство за образование и наука, Биро за развој на образованието февруари 2007, Скопје).

Основните училишта се поделени според основачот и можат да бидат државни и општински. Државното го основа Владата, а општинското самата општина врз основа на мислење добиено од Владата.(член 16, Закон за основно образование). Финансирањето на основните училишта спаѓа во надлежност на општините (Закон за локална самоуправа, член 22). Според член 25 од истиот закон, Министерот за образование и наука ја утврдува концепцијата на образование и воспитание врз основа на која се донесуваат наставниот план и наставните програми, додека во основното училиште воспитно образовната програма се организира и остварува според наставен план кој, на предлог на Бирото за развој на образование, го утврдува Министерот.

Орган за управување во основното училиште е Училишниот одбор кој е составен од девет шлена тројца претставници од наставниците, стручните соработници и воспитувачите во училиштето, тројца претставници од родителите на учениците, двајца претставници од основачот и еден претставник од Министерството. Мандатот на членовите трае три години, додека мандатот на родителите трае до завршувањето на образованието на нивното дете , но не и подолго од три години, а одлуките се донесуваат со мнозински број на гласови. Членовите во овој орган од страна на наставниците ги бира Наставничкиот совет, додека членовите од страна на родителите ги бира Советот на родителите. Овој орган ги регулира статутот, годишната програма и извештајот на училиштето пред советот на општината, донесува програма за развој на училиштето, програма за воведување повисоки стандарди и други програми, предлага финансиски план до осивачот, предлага завршна сметка до основачот и објавува јавен оглас за избор на директор и други обврски пропишани со закон.

Од друг аспект, орган на раководење со училиштето е Наставничкиот совет кој го сочинуваат одделенските и предметните наставници и стручните соработници, а кој го свикува и води директорот. Овој орган е одговорен за годишната програма за развој и програма за работа, ги разгледува наставниот план и програмите и нивното извршување, ги разгледува плановите за извршена самоевалуација и интегрална евалуација, го разгледува успехот на учениците и го одобрува нивното напредување во училиштето, го разгледува годишниот извештај за работа на наставниците и стручните соработници и Националниот извештај за работа на наставниците и стручните соработници и предлага соодветни мерки, дава предлози за напредување на наставниците и стручните соработници на училиштето, одлучува за воспитни мерки за учениците.

Квалитетот на наставата во основното училиште според законодавната рамка се обезбедува преку Училишниот одбор кој на секои четири години донесува Програма за развој на училиштето. Во неа се земени предвид резултатите од самоевалуацијата спроведена од страна на училишната комисија, советодавната и струшна помош од Бирото за развој на образованието, потоа препораките од извештајот од интегралната евалуацијакоја се спроведува од страна на Државниот просветен инспекторат, како и резултатите од екстерната евалуација кои се содржани во годишниот извештај за работа на наставниците и стручните соработници од страна на Државниот испитен центар.

Самоевакуацијата се одвива на секои две години и ја остварува комисија составена од членовите на наставниците, стручните соработници и родителите, формирана од страна на Училишниот одбор по предлог на директорот. Овој процес на самоевалуација ги опфаќа областите на организација и реализација на наставата и учењето, успесите на учениците, професионалниот развој на наставниците, стручните соработници и воспитувачите, комуникации со јавноста, соработка со родителите и локалната средина.

Извештајот од оваа самоевалуација со предлог мерки за подобрување се доставува до училишниот одбор, директорот и основачот на училиштето.Одговорни за постапување по предлог мерките за подобрување се директорот и училишниот одбор.

Според Законот за основно образование, Законот за буџетите на Република Македонија, Законот за извршување на Буџетот на РМ и Законот за финансирање на единиците на локална самоуправа, финансирањето на основните училишта оди преку блок дотациите и наменските дотации од државниот буџет на РМ.Пресметката на висината на финанските средства кои ќе ги прими општината за раководење на училиштата зависи од бројот и густината на населението и бројот на ученици во таа општина. Министерството за образование одредува мерила и критериуми по кои ке се распределат средствата за државните основни училишта, додека Советот на општината ги одредува мерилата и критериумите за општинските основни училишта.

Контролниот механизам за работата на училиштата делумно се наоѓа и во рацете на Државниот просветен инспекторат. Во негова надлежност спаѓа проверка на функционирањето на условите за вршење на наставна дејност, условите во училиштата и студентските домови, воспитно-образовниот процес од предучилишна возраст до средно образование, посебните услови за избор и усовршување на наставниците, стручните соработници и воспитувачите, употребата на учебниците, реализацијата на наставните планови и програми и вон – наставните активности.Сепак генералната и деталната контрола ја врши Бирото за развој на образованието од предучилишно до средно образование , средното стручно и уметничко образование и стручните предмети, специјалистичкото образование и образованието за возрасни, образованието на децата со посебни потреби, како и образованието на децата на граѓаните на РМ во странство кои го изучуваат македонскиот јазик и култура. Бирото за развој на образованието му ги

предлага на Министерот концептите за образование и наставните програми од предучилишна возраст до средното образование. Исто така изработува образовни стандарди како и стандарди за оценка на постигнувањата на учениците, изработува концепција за учебник, програма за издавање и стручно вреднување на учебник, предлага тестови до стручно образование, како и генерален распоред за проверување на достигнувањата на учениците по предметите од основно, гимназиско и уметничко образование.

1. Основни училишта во Р.Македонија

ред.бр	општина	основно училиште
1	Берово	ООУ „Дедо Иљо Малешевски“ Берово
2	Берово	ОУ „Никола Петров Русински“ с.Русиново, Берово
3	Пехчево	ОУ „Ванчи Китанов“ с.Пехчево, Пехчево
4	Битола	ОУ „Александар Турунџиев“ с.Кукуречани, Битола
5	Битола	ОУ „Даме Груев“ Битола
6	Битола	ОУ „Елпида Караманди“ Битола
7	Битола	ОУ „Гоце Делчев“ Битола
8	Битола	ОУ „Ѓорѓи Сугарев“ Битола
9	Битола	ОУ „Св.Кирил и Методиј“ Битола
10	Битола	ОУ „Св.Климент Охридски“ Битола
11	Битола	ОУ „Коле Канински“ Битола
12	Битола	ОУ „Крсте Петков Мисирков“ Битола
13	Битола	ОУ „Стив Наумов“ Битола
14	Битола	ОУ „Тодор Ангелевски“ Битола
15	Битола	ОУ „Д-р Трифун Пановски“ Битола
16	Битола	ОМУ Битола
17	Битола	Заводот Кочо Рацин
18	Могила	ОУ „Браќа Миладиновци“ с.Добрушево, Могила
19	Могила	ОУ „Кочо Рацин“ с.Ивањевци, Могила

20	Могила	ОУ „Гоце Делчев“ Могила
21	Новаци	ОУ „Славко Лљумбарковски“ с.Новаци, Новаци
22	Македонски Брод	ОУ „Св.Климент Охридски“
23	Пласница	„Мустафа Кемал Ататурк“ (поранешно Стив Наумов) с.Пласница
24	Пласница	ОУ „Јунус Емре“ с.Лисичани, Пласница (поранешно Мирче Ацев)
25	Валандово	ОУ „Јосип Броз Тито“ Валандово
26	Валандово	ОУ „Страшо Пинџур“ с.Јосифово, Валандово
27	Виница	ОУ „Гоце Делчев“ Виница
28	Виница	ОУ „Кочо Рацин“ с.Блатец, Виница
29	Виница	ОУ „Никола Парапунов“ с.Драгобраште, Виница
30	Виница	ОУ „Славчо Стојменски“ Виница
31	Гевгелија	ОУ „Св.Климент Охридски“ с.Мирaвци, Гевгелија
32	Гевгелија	ОУ „Крсте Мисирков“ Гевгелија
33	Гевгелија	ОУ „Ристо Шуклев“ с.Негорци Гевгелија
34	Гевгелија	ОУ „Владо Кантарџиев“ Гевгелија
35	Гевгелија	ОМУ „Васо Карајанов“ Гевгелија
36	Богданци	ОУ „Кирил и Методиј“ с.Стојаково, Богданци
37	Богданци	ОУ „Петар Мусев“ с.Богданци, Богданци
38	Дојран	ОУ „Кочо Рацин“ Нов Дојран, Дојран
39	Гостивар	ОУ „Ѓон Бузуку“ с.Србиново, Гостивар
40	Гостивар	ОУ „Чајле“ с.Чајле, Гостивар
41	Гостивар	ОУ „Башкими -Единство“ Гостивар
42	Гостивар	ОУ „Фаик Коница“ с.Дебреше, Гостивар
43	Гостивар	ОУ „Гоце Делчев“ Гостивар
44	Гостивар	ОУ „Исмаил Ќемали“ Гостивар
45	Гостивар	ОУ „Мустафа Кемал Ататурк“ Гостивар
46	Гостивар	ОУ „Перпарими“ с.Чегране, Гостивар
47	Гостивар	ОУ „Форино“
48	Гостивар	ОУ „Лирија“ с.Вруток, Гостивар

49	Гостивар	ОМУ Енвер Стефаи
50	Маврово и Ростуше	ОУ „Ѓорѓи Пулески“ с.Ростуше, Маврово и Ростуше
51	Маврово и Ростуше	ОУ „Блаже Конески“ с.Скидриње, Маврово и Ростуше
52	Маврово и Ростуше	ОУ „Денче Дејаноски“ М.Анови, Маврово и Ростуше
53	Маврово и Ростуше	ОУ „Маршал Тито“ с.Жеровница, Маврово и Ростуше
54	Врапчиште	ОУ „Врапчише“ с.Врапчиште (поранешно Чеде Филипоски)
55	Врапчиште	ОУ Мехмед Дерала, с. Градец
56	Врапчиште	ОУ „Сали Лиси“ с.Добридол, Врапчиште
57	Врапчиште	ОУ „Наим Фрашери“ с.Неготин, Врапчиште
58	Дебар	ОУ „Братство Единство“ Дебар
59	Дебар	ОУ „Ристе Ристевски“ с.Д.Костоврасти, Дебар
60	Дебар	ОУ „Саид Најдени“ Дебар
61	Центар Жупа	ОУ „Мустафа Кемал Ататурк“ Ценатр Жупа
62	Центар Жупа	ОУ „Неџати Зекирија“ с.Коџаџик, Ценатр Жупа
63	Делчево	ОУ „Св.Климент Охридски“ Делчево
64	Делчево	ОУ „Ванчо Прке“ Делчево
65	Македонска Каменица	ОУ „Св.Кирил и Методиј“ Македонска Каменица
66	Демир Хисар	ООУ „Браќа Миладиновци“ с.Жван, Демир Хисар
67	Демир Хисар	ОУ „Даме Груев“ с Смилево, Димитар Хисар
68	Демир Хисар	ОУ „Гоце Делчев“ Димитар Хисар
69	Кавадарци	ОУ „Димче Ангелов Габерот“ с.Ваташа, Кавадарци
70	Кавадарци	ОУ „Димче Ангелов Габерот“ Кавадарци
71	Кавадарци	ОУ „Гоце Делчев“ Кавадарци
72	Кавадарци	ОУ „Страшо Пинџур“ Кавадарци
73	Кавадарци	ОУ „Тошо Велков Пепето“ Кавадарци
74	Кавадарци	ОУ „Тоде Хаџи Тефов“ Кавадарци

75	Кавадарци	ОМУ „Лазо Мицев-Рале“ Кавадарци
76	Росоман	ООУ „Пере Тошев“ с.Росоман, Росоман
77	Кичево	ОУ „Кузман Јосифовски Питу“
78	Кичево	ОУ „Санде Штрејоски“
79	Кичево	ОУ „Д-р Владимир Полежиноски“
80	Кичево	СОУ „Христо Узунов“ с.Другово
81	Кичево	ОУ „Ѓерѓ Кастриоти Скендербеу“ с.Србица
82	Кичево	ОУ „Милто Ѓура“ с.Стрелци
83	Кичево	ОУ „Наим Фрашери“ с.Ј.Доленци
84	Кичево	ОУ „Фаик Коница“ с.Грешница
85	Кичево	ОУ „Реџо Рушит Зајази“ с.Зајас
86	Кочани	ОМУ „Ристо Јурков“ Кочани
87	Кочани	ОУ „Кирил и Методиј“ Кочани
88	Кочани	ОУ „Крсте Петков Мисирков“ с.Оризари, Кочани
89	Кочани	ОУ „Малина Попиванова“ Кочани
90	Кочани	ОУ „Никола Карев“ Кочани
91	Кочани	ОУ „Раде Кратовче“ Кочани
92	Зрновци	ОУ „Синиша Стоилов“ (поранешно Тошо Арсов)
93	Чешиново Облешево	ОУ „Климент Охридски“ с.Облешево, Чешиново-Облешево
94	Чешиново Облешево	ОУ „Срашо Пинџур“ с.Соколарци, Чешиново-Облешево
95	Кратово	ОУ „Кочо Рацин“ Кратово
96	Крива Паланка	ОУ „Илинден“ Крива Паланка
97	Крива Паланка	ОУ „Јоаким Крчоски“ Крива Паланка
98	Ранковце	ОУ „Христијан Тодоровски Карпош“ с.Ранковце,
99	Крушево	ОУ „Св.Кирил и Методиј“ с.Бучин, Крушево
100	Крушево	ООУ „Никола Карев“ Крушево
101	Куманово	ОУ „11 Октомври“ Куманово
102	Куманово	ОУ „Бајрам Шабани“ Куманово

103	Куманово	ОУ „Браќа Миладиновци“ Куманово
104	Куманово	ОУ „Браќа Рибар“ с.Табановце, Куманово
105	Куманово	ОУ „Јероним Дерада“ с.Черкез, Куманово
106	Куманово	ОУ „Карпош“ с.Умин Дол, Куманово
107	Куманово	ОУ „Кирил и Методиј“ с.Романовце, Куманово
108	Куманово	ОУ „Кочо Рацин“ Куманово
109	Куманово	ОУ „Крсте Мисирков“ Куманово
110	Куманово	ОУ „Магдалена Антова“ с.Крапош, Куманово
111	Куманово	ОУ „Битолски Конгрес“ с.Лопате, Куманово
112	Куманово	ОУ „Наим Фрашери“ Куманово
113	Куманово	ООУ „Толи Зордумис“ Куманово
114	Куманово	ОУ „Вера Которка“ с.Клечовце, Куманово
115	Куманово	ОУ „Вук Караџиќ“ Куманово
116	Куманово	ОУ „Христијан Карпош“ Куманово
117	Куманово	ОМУ „Панче Пешев“ Куманово
118	Липково	„Дитурија“
119	Липково	„Култура“ с.Матејче
120	Липково	„Антон Зако Чајупи“
121	Липково	„7 Марси“
122	Липково	„Фаик Коница“
123	Липково	„Рилинџа“ с.Љојане
124	Старо Нагоричане	„Х.Т.Карпош“.Драгоманце
125	Старо Нагоричане	„Х.Т.Карпош“.Мл.Нагоричане
126	Старо Нагоричане	„Светозар Марковиќ“
127	Неготино	„Гоце Делчев“
128	Неготино	„Страшо Пинџур“
129	Неготино	„Владимир Арсов“
130	Демир Капија	„Димче А.Габерот“
131	Охрид	„Живко Чинго“
132	Охрид	„Братство Единство“

133	Охрид	„Григор Прличев“
134	Охрид	„Христо Узунов“
135	Охрид	„Климент Охридски“
136	Охрид	„Кочо Рацин“
137	Охрид	„Наум Охридски“
138	Охрид	„Ванчо Николески“
139	Охрид	„Методија Патче“
140	Дебарца	„Дебарца“
141	Прилеп	„Страшо Пинџур“
142	Прилеп	„Блаже Конески“
143	Прилеп	„Добре Јованоски“
144	Прилеп	„Гоце Делчев“
145	Прилеп	„Кире Гаврилоски-Јане“
146	Прилеп	„Кирил и Методиј“
147	Прилеп	„Кочо Рацин“
148	Прилеп	„Климент Охридски“
149	Прилеп	„Круме Волнароски“
150	Прилеп	„Рампо Левката“
151	Прилеп	„Ордан Михајловси-Оцка“
152	Долнени	ОУ „Ѓорче Петров“ с.Ропотово, Долени
153	Долнени	ОУ „Мирче Ацев“ с.Лажани, Долени
154	Долнени	ОУ „Пецо Даскалот“ с.Долени, Долени
155	Долнени	ОУ „Пере Тошев“ с.Дупјачани, Долени
156	Долнени	ОУ „Исмаил Ќемали“ Долени
157	Долнени	ОУ „Вера Циривири Трена“ с.Дебреште, Долнени
158	Долнени	ОУ „Лирија“ с.Житоше, Долени
159	Кривогаштани	ОУ „Јонче Смугрески“ с.Обршани, Криво Гаштани
160	Кривогаштани	ООУ „Манчу Матак“ с.Кривогаштани, Кривогаштани
161	Пропиштип	ОУ „Браќа Миладиновци“ Пробиштип
162	Пробиштип	ОУ „Никола Карев“ Пробиштип
163	Радовиш	ОУ „Кирил и Методиј“ с.Ораовци, Радовиш
164	Радовиш	ОУ „коста Рацин“ с.Подареш, Радовиш
165	Радовиш	ОУ „Крсте Петков Мисирков“ Радовиш

166	Радовиш	ОУ „Никола Карев“ Радовиш
167	Радовиш	ОУ „Орце Николов“ с.Ињево, Радовиш
168	Конче	ОУ „Гоце Делчев“ с.Конче, Коче
169	Ресен	ОУ „Браќа Миладиновци“ с.Царев Двор, Ресен
170	Ресен	ОУ „Димитар Влахов“ с.Љубојно, Ресен
171	Ресен	ОУ „Гоце Делчев“ Ресен
172	Ресен	ОУ „Мите Богоевски“ Ресен
173	Ресен	ОУ „Славејко Арсов“ с.Подмочани, Ресен
174	Свети Николе	ООУ „Даме Груев“ с.Ерџелија, Свети Николе
175	Свети Николе	ОУ „Гоце Делчев“ Свети Николе
176	Свети Николе	ОУ „Кирил и Методиј“ Свети Николе
177	Лозово	ОУ „Методија Митевски-Брицо“ Лозово
178	Чаир	ОУ „Никола Вапцаров“ Чаир
179	Чаир	ОУ „Рајко Жинзифов“ Чаир
180	Чаир	ОУ „Васил Главинов“ Чаир
181	Чаир	ОУ „А.С.Макаренко“ Чаир
182	Чаир	ПОУ Иднина
183	Чаир	ОУ „Хасан Приштина“ Чаир - Скопје (поранешно Цветан Димов)
184	Чаир	ОУ „7 Марси“ Чаир
185	Чаир	ОУ „Јашар Беј Шкупи“ Чаир (поранешно Јане Сандански)
186	Чаир	ОУ „Лирија“ Чаир
187	Чаир	ОУ „Конгреси и Манастирит“ Чаир
188	Чаир	ОУ „Тефејјуз“ Чаир
189	Шуто Оризари	ОУ „26 Јули“ Шуто Оризари-Скопје
190	Шуто Оризари	ОУ „Браќа Рамиз Хамид“ Шуто Оризари-Скопје
191	Чучер Сандево	ОУ „Александар Урдаревски“ с.Сандево
192	Чучер Сандево	ОУ „Св.Кирил и Методиј“ с.Кучевиште
193	Чучер Сандево	ОУ „Михаљ Грамено“ с.Брест
194	Бутел	ОУ „Живко Брајковски“ Бутел

195	Бутел	ОУ „Ацо Шопов“ Радишани, Бутел
196	Бутел	ОУ „Гоце Делчев“ с.Љубанци, Бутел
197	Бутел	ОУ „Климент Охридски“ Бутел
198	Бутел	ОУ „Лиман Каба“ с.Љуботен, Бутел
199	Бутел	ОУ „Панајот Гиновски“ Бутел-Скопје
200	Бутел	ОУ „Петар Здравковски Пенко“ Бутел - Скопје
201	Бутел	Завод за рехабилитација на деца и младинци
202	Бутел	JAVNA USTANOVA ZA ZGRIЖUVAWE NA DECA SO VOSPITNO SOCIJALNI PROBLEMI I NARU[ENO POVEDENIE
203	Центар	ОУ „11 Октомври“ Центар, Скопје
204	Центар	ОУ „Димитар Миладинов“ Центар
205	Центар	ОУ „Гоце Делчев“ Центар
206	Центар	ОУ „Ј.Х.Песталоци“ Центар
207	Центар	ОУ „Св.Кирил и Методиј“ Центар, Скопје
208	Центар	ОУ „Кочо Рацин“ Центар
209	Центар	ОУ „Коле Неделковски“ Центар
210	Центар	МБУЦ Илија Николовски Луј
211	Гази Баба	ОУ „25 Мај“ нас.Сингелиќ, Гази Баба
212	Гази Баба	ОУ „Дане Крапчев-Маџари“ Гази Баба
213	Гази Баба	ОУ „Григор Прличев“ Железара, Гази Баба
214	Гази Баба	ОУ „Кирил и Методиј“ с.Стајковци, Гази Баба, Скопје
215	Гази Баба	ОУ „Крсте Мисирков“ Маџари, Гази Баба, Скопје
216	Гази Баба	ОУ „Круме Тошев“ с.Трубарево, Гази Баба
217	Гази Баба	ОУ „Наум Наумовски Борче“ Маџари, Гази Баба
218	Гази Баба	ОУ „Наум Охридски“ с.Булачани, Гази Баба
219	Гази Баба	ОУ „Стив Наумов“ Гази Баба-Скопје
220	Гази Баба	ОУ „Вера Јоциќ“ Маџари, Гази Баба-Скопје
221	Гази Баба	ОУ „Његош“ кол.Идризово, Гази Баба
222	Гази Баба	Завод Ранка Милановиќ
223	Арачиново	ОУ „Бајрам Шабани“ с.Грушино

224	Арачиново	ОУ „Ѓерѓ Кастриоти Скендербеу“
225	Илинден	ОУ „Браќа Миладиновци“ с.Миладиновци
226	Илинден	ОУ „Гоце Делчев“ нас.Илинден
227	Илинден	ОУ „Ристо Крле“ с.Кадино
228	Петровец	ОУ „Братство-Единство“ с.Коњари
229	Петровец	ОУ „Кочо Рацин“ с.Петровец
230	Карпош	ОУ „Аврам Писевски“ с.Брадовци
231	Карпош	ОУ „Братство“ Тафталиџе
232	Карпош	ОУ „Димо Хаџи Димов“ Влахе
233	Карпош	ОУ „Христијан Тодоровски Карпош“
234	Карпош	ОУ „Јан Амос Коменски“
235	Карпош	ОУ „Лазо Трпов“
236	Карпош	ОУ „Петар Поп Арсов“
237	Карпош	ОУ „Вера Циривири Трена“
238	Карпош	ОУ „Владо Тасевски“
239	Карпош	ОУ „Војдан Чернодрински“
240	Ѓорче Петров	ОУ „Димитар Поп Беровски“
241	Ѓорче Петров	ОУ „Ѓорче Петров“
242	Ѓорче Петров	ОУ „Јоаким Крчовски“ с.Волково
243	Ѓорче Петров	ОУ „Мирче Ацев“
244	Ѓорче Петров	ОУ „Страшо Пинџур“ Н.Пат
245	Ѓорче Петров	ОУ „Тихомир Милошевски“ Н.Село
246	Сарај	ОУ „Бајрам Шабани“ с.Кондово
247	Сарај	ОУ „Дитуриа“ с.Сарај
248	Сарај	ОУ „Дрита“ с.Рашче
249	Сарај	ОУ „Емин Дураку“ с.Буковиќ
250	Сарај	ОУ „Фаик Коница“ с.Радуша
251	Сарај	ОУ „Ибе Паликуќа“ с.Бојане
252	Сарај	ОУ „Сами Фрашери“ с.Глумово
253	Кисела Вода	ОУ „Кирил Пејчиновиќ“

254	Кисела Вода	ОУ „Климент Охридски“
255	Кисела Вода	ОУ „Круме Кепески“
256	Кисела Вода	ОУ „Кузман Шапкарев“ Драчево
257	Кисела Вода	ОУ „Кузман Јосифовски Питу“
258	Кисела Вода	ОУ „Невена Георгиева Дуња“
259	Кисела Вода	ОУ „Партение Зографски“
260	Кисела Вода	ОУ „Рајко Жинзифов“ Драчево
261	Кисела вода	ПУ „Д-р Златан Сремец“ Скопје
262	Кисела вода	Завод Димитар Влахов
263	Аеродром	ОУ „Блаже Конески“ Аеродром, Скопје
264	Аеродром	ОУ „Браќа Миладиновци“ Аеродром-Скопје
265	Аеродром	ОУ „Димитар Македонски“ Аеродром
266	Аеродром	ОУ „Гоце Делчев“ горно Лисиче, Аеродром
267	Аеродром	ОУ „Ѓорѓија Пулевски“ Аеродром
268	Аеродром	ОУ „Лазо Ангеловски“ Аеродром - Скопје
269	Аеродром	ОУ „Љубен Лапе“ Аеродром-Скопје
270	Аеродром	Александар Македонски
271	Сопиште	ОУ „Драга Стојанова“ с.Ракотинци, Сопиште
272	Студеничани	ОУ „Алија Авдовиќ“ с.Батинци, Студеничани
273	Студеничани	Наим Фрашери
274	Студеничани	ОУ „Мустафа Кемал Ататурк“ Долно Количани, Студеничани
275	ЗЕЛЕНИКОВО	„Марко Цепенков“
276	Струга	ООУ „Ашим Агуши“ с.Радолишта, Струга
277	Струга	ОУ „Браќа Миладиновци“ Струга
278	Струга	ОУ „Единство“ с.Октиси, Струга
279	Струга	ОУ „Гоце Делчев“ с.Јабланица, Струга
280	Струга	ОУ „Гоце Делчев“ с.Подгорци, Струга
281	Струга	ОУ „Јосип Броз Тито“ Струга
282	Струга	ОУ „Климент Охридски“ с.Драслајца, Струга

283	Струга	ОУ „Мурат Лабуништа“ Лабуништа, Струга
284	Струга	ОУ „Нури Мазари“ с.Делогожда, Струга
285	Струга	ООУ „Орхна Џемаили“ с.Г.Татеши, Струга
286	Струга	ОУ „Зини Хани“ с.Велешта, Струга
287	Вевчани	ОУ „Страшо Пинџур“ с.Вевчани, Вевчани
288	Струмица	ОУ „Даме Груев“ с.Кукулиш, Струмица
289	Струмица	ОУ „Герас Цунев“ с.Просениково, Струмица
290	Струмица	ОУ „Гоце Делчев“ с.Вељуса, Струмица
291	Струмица	ОУ „Кирил и Методиј“ с.Дабила, Струмица
292	Струмица	ООУ „Маршал Тито“ Струмица
293	Струмица	ОУ „Маршал Тито“ с.Муртино, Струмица
294	Струмица	ОУ „Никола Вапцаров“ Струмица
295	Струмица	ОУ „Сандо Масев“ Струмица
296	Струмица	ОУ „Видое Подгорец“ Струмица
297	Струмица	ОМУ „Боро Џони“ Струмица
298	Струмица	Завод Бања Банско
299	Василево	ОУ „Гоце Делчев“ с.Василево, Василево
300	Василево	ОУ „Атанас Нивачински“ с.Нова Маала
301	Босилево	ОУ „Гоце Делчев“ с.Босилево, Босилово
302	Босилево	ОУ „Св.Кирил и Методиј“ с.Иловица, Босилово
303	Босилево	ОУ „Борис Трајковски“ с.Колешино
304	Ново Село	ОУ „Видео Подгорец“ с.Колешино, Ново Село
305	Ново Село	ОУ „Мануш Турновски“ Ново Село
306	Ново Село	ПОУ „Св.Климент Охридски”
307	Тетово	ОУ „Андреја Савевски-ЌиЌиш“ Тетово
308	Тетово	ОУ „Братство Миѓени“ Тетово
309	Тетово	ОУ „Ѓерѓ Кастриоти Скендербег“ с.Порој, Тетово
310	Тетово	ОУ „Гоце Делчев“ Тетово
311	Тетово	ОУ „Истигбал“ Тетово

312	Тетово	ОУ „Кирил и Методиј“ Тетово
313	Тетово	ОУ „Лирија“ Тетово
314	Тетово	ОУ „Наим Фрашери“ Тетово
315	Тетово	ОУ „Беса“ с.Вешала, Тетово
316	Тетово	ОУ „Перпарими“ с.Речица, Тетово
317	Тетово	ОУ „Реџеп Вока“ с.Шипковица, Тетово
318	Тетово	ОУ „Рилиндја“ с.Селце, Тетово
319	Тетово	ОМУ Тетово
320	Желино	ОУ „Фан Ноли“ с.Требош, Желино
321	Желино	ОУ „Хасан Тахсини“ с.Седларево, Желино
322	Желино	ОУ „Ибрахим Темо“ с.Стримница, Желино
323	Желино	ОУ „Луиѓ Гуракуќи“ с.Желино, Желино
324	Желино	ОУ „Пашко Васа“ с.Групчин, Желино
325	Желино	ООУ„Раметула Амети“
326	Боговиње	ОУ „Сами Фрашери“ с.Пирок, Боговиње
327	Боговиње	ОУ „Дервиш Цара“ с.Долно Палчиште, Боговиње
328	Боговиње	ОУ „Лирија“ с.Жеровјане, Боговиње
329	Боговиње	ОУ „Абдил Фрашери“ с.Боговиње, Боговиње
330	Боговиње	ОУ „Сабедин Бајрами“ с.Камењане, Боговиње
331	Боговиње	ОУ „11 Октомври“ с.Урвич, Боговиње
332	Брвеница	ОУ „7 Марси“ с.Челопек, Брвеница
333	Брвеница	ОУ „Коста Рацин“ с.Брвеница, Брвеница
334	Брвеница	ОУ „Гоце Делчев“ с.Стенче, Брвеница
335	Јегуновце	ОУ „Шемшево“ с.Шемшево, Јегуновце
336	Јегуновце	ОУ „Симче Настески“ с.Вратница, Јегуновце
337	Јегуновце	ОУ „Алескандар Здравковски“ с.Јегуновце, Јегуновце
338	Теарце	ОУ „Екрем Чабеј“ с.Слатино, Теарце
339	Теарце	ОУ „Фаик Коница“ с.Доброште, Теарце
340	Теарце	ОУ „Исмаил Ќемали“ с.Нераште, Теарце

341	Теарце	ОУ „Кирил Пејчиновиќ“ с.Теарце,Теарце
342	Теарце	ОУ „Асдрени“ с.Глоѓ, Теарце
343	Велес-043	ОУ „Блаже Конески“ Велес
344	Велес	ОУ „Благоја Кирков“ Велес
345	Велес	ОУ „Јордан К.Џинот“ Велес
346	Велес	ОУ „Кирил и Митодиј“ Велес
347	Велес	ОУ „Рајко Жинзифов“ с.Долно Оризари, Велес
348	Велес	ОУ „Стојан Бурчевски Буеидан“ с.Ивањевци, Велес
349	Велес	ООУ „Васил Главинов“ с.Бузалково - Велес
350	Велес	ОМУ „Стефан Гајдов“ Велес
351	Велес	ПОУ „Маца Овчарова“ Велес
352	Чашка	ОУ „Петар Поп Арсов“ с.Богомила, Чашка
353	Чашка	ОУ „Тодор Јанев“ с.Чашка, Чашка
354	Чашка	ОУ „Лирија“ Г.Јаболчиште, Чашка
355	Градско	ОУ „Даме Груев“ с.Градско, Градско
356	Штип -032	ОУ „Димитар Влахов“ Штип
357	Штип	ОУ „Гоце Делчев“ Штип
358	Штип	ОУ „Тошо Арсов“ Штип
359	Штип	ОУ „Ванчо Прке“ Штип
360	Штип	ОУ „Славејко Арсов“ (ново 2012/2012
361	Штип	ОМУ Штип
362	Карбинци	ОУ „Страшо Пинџур“ с.Карбинци, Карбинци

- **Основни училишта каде се изведува редовна настава на јазиците на припадниците на заедниците и изборен предмет ,јазик и култура на зедниците[11]**

Редовна настава на турски наставен јазик

1. Петар Здравковски Пенко – Бутел
2. Свети Кирил и Методиј - Босилево
3. Јосип Броз Тито - Валандово
4. Страшо Пинџур - Валандово
5. Гоце Делчев -Василево
6. Атанас Новичански - Василево
7. Врапчиште – Врапчиште
8. Мустафа Кемал Ататурк - Гостивар
9. Единство - Гостивар
10. Исмаил Кемали - Гостивар
11. Кочо Рацин – Дојран
12. Вера Циривера Трена - Долнени
13. Страшо Пинџур - Карбинци
14. Санде Штерјовски - Кичево
15. Гоце Делчев - Конче
16. Браќа Миладиновци - Могила
17. Братство – Единство - Охрид
18. Мустафа Кемал Ататурк – Пласница
19. Мирче Ацев - Пласница
20. Кирил и Методиј – Прилеп
21. Крсте Петков Мисирков - Радовиш
22. Никола Карев - Радовиш
23. Мите Богоевски - Ресен
24. Браќа Миладиновци - Ресен
25. Драга Стојановска - Сопиште
26. Браќа Миладиновци - Струга
27. Маршал Тито - Муртино
28. Маршал Тито - Струмица
29. Алија Авдовиќ - Студеничани
30. Мустафа Кемал Ататурк - Студеничани

[11] Унапредување на образованието на заедниците

31. Кирил Пејчиновиќ - Теарце
32. Истигбал - Тетово
33. Мустафа Кемал Ататурк - Центар Жупа
34. Неџати Зекирија - Чаир
35. Јане Сандански - Чаир
36. Тефејуз - Чаир
37. Тоше Арсов - Штип
38. Гоце Делчев - Штип

Редовна настава на српски наставен јазик

1. Брача Рибар – Куманово
2. Светозар Марковиќ Старо Нагоричане
3. Свети кирил и Методиј - Чучер Сандево

Експериментална настана на босански наставен јазик

1. Дитурија - Сарај
2. Рајко Жинзифов -- с. Оризари - Велес
3. Алија Авдовиќ (во моментов не се реализира настава)

Во РМ од 2010 год се изведува експериментална настава на босански јазик и право на изучување на изборен предмет од 3 – до 9 то одделение.

Изборен предмет " Јазик и Култура" на бошњаците

1. Панајот Гиновски - Бутел
2. Лирија - Долнени
3. Мирче Ацев - Долнени
4. Пере Тошев - Долнени
5. Никола Карев - Крушево
6. Братство – Единство - Петровац
7. Алија Авдовиќ -Студеничани
8. Рајко Жинзифов - Чаир
9. Цветан Димов - Чаир
10. Никола Вапцаров Чаир

Изборен предмет " Јазик и Култура" на власите

1. Гоце Делчев - Битола
2. Елпида Карамандри - Битола
3. Коле Канински - Битола
4. Кузман Јосифовски Питу - Кисела Вода
5. Круме Кепески - Кисела Вода
6. Никола Карев - Крушево
7. Славејко Арсов -Штип
8. Тошо Арсов - Штип
9. Димитар Влахов - Штип
10. Гоце Длчев - Штип

Власите имаат право на изборен предмет Јазик и култура на Власите од 3 до 9 то одд.

Изборен предмет " Јазик и Култура" на Ромите

1. Форини – Гостивар
2. Санде Штерјоски – Кичево
3. Васил Главинов – Чаир
4. Јане Сандански - Чаир
5. Рајко Жинзифов - Чаир
6. Димитар Влахов – Штип
7. Гоце Делчев – Штип
8. Браќа Рамиз Хамид - Шуто Оризари
9. 26 Јули – Шуто Оризари
10. Браќа Миладиновци -Куманово Изборниот Предмет започна да се изучува од оваа 2015 год
11. Крсте Мисирков - Куманово Изборниот Предмет започна да се изучува од оваа 2015 год
12. 11 Октомври - Куманово Изборниот Предмет започна да се изучува од оваа 2015 год
13. Христијан Карпош - Куманово Изборниот Предмет започна да се изучува од оваа 2015 год
14. Ванчо Прке - Делчево
15. Климент Охридски – Делчево

Изборен предмет Јазик и култура на Ромите се изучува од 3 – 9 одделение.

2. Ученици во деветгодишното основно образование во Р.М. [12]

- Вкупен број на запишани ученици во основно образование по одд 1-9

Одделение	Вкупен број на ученици
Вкупно	**188 361**
I	21 562
II	21 242
III	21 183
IV	20 851
V	21 316
VI	21 751
VII	21 477
VIII	17 213
IX	21 766

- Вкупен број на запишани ученици припадници на заедниците помалку од 20 % од населението во Р.М.

Турци	8700
Срби	1272
Роми	8737
Бошњаци	1947
Власи	397

[12] Државен завод за статистика / Соопштение со бр 2.1.16.06 од 18.03.2016 година / Основни - средни училишта,ученици и наставен кадар во учебната 2014/2015 година

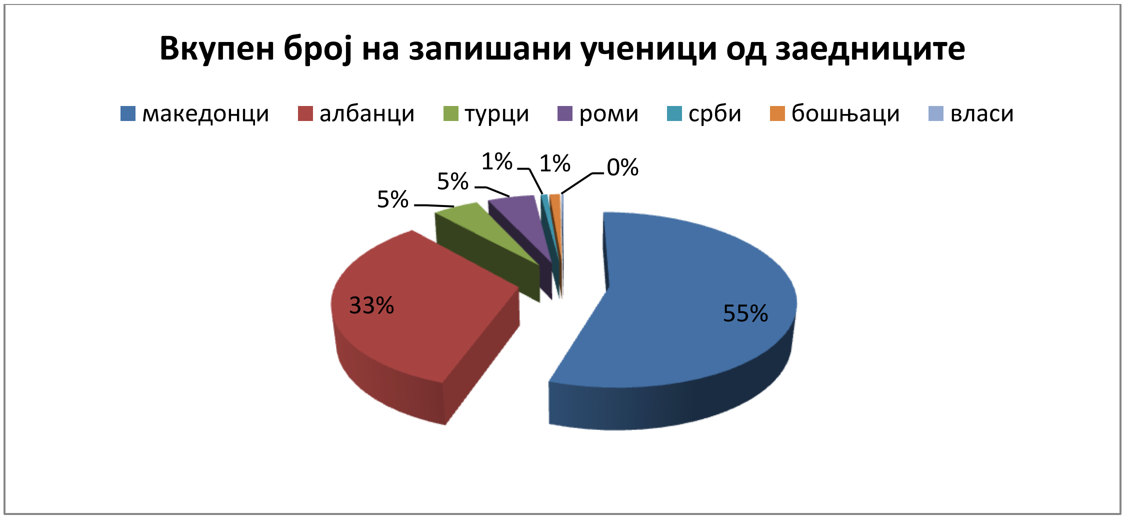

- Вкупен број на ученици кои следат редовна и изборна настава на јазиците на заедниците

наставни јазици		експериментална	изборен предмет јазик и култура		
турски	српски	босански	бошњаци	власи	роми
6073	174	284	667	336	2187

Од вкупниот број (8700) ученици кои се изјаснале како припадници на турската етничка заедница 69,80% (6073) од нив следат редовна настава на турски наставен јазик. Останатиот процент од учениците следи редовна настава на македонски или албански наставен јазик.

Од вкупниот број (1272) ученици кои се изјаснале како припадници на српската етничка заедница само 3,67% (174) од нив следат редовна настава на српски наставен јазик.

Од вкупниот број (1947) ученици кои се изјаснале како припадници на бошњачка етничка заедница 48,84 % (851) од нив следат експериментална настава на босански наставен јазик и изборен предмет.

Од вкупниот број (397) на ученици кои се изјасниле како припадници на влашката етничка заедница 84,63 % (336) од нив следат изборен предмет Јазик и Култура на Власите.

Од вкупниот број (8737) на ученици кои се изјасниле како припадници на ромската етничка заедница само 25,03% (2187) од нив следат изборен предмет Јазик и Култура на Ромите.

Согласно Стратешкиот план (2014-2017) и Годишната програма за работа на Агенцијата за остварување на правата на заедниците беа реализирани низа активности во областта на образование во соработка со Министерството за образование и наука -Управа за развој и унапредување на образованието на јазиците на припадниците на заедниците .

Како дел од активностите беа организирани кампањи во повеќе општини во Р.Македонија насловена под мотото " Искористи го своето право - образувај се на својот мајчин јазик ".

Целта на активноста е запознавање на припадниците на заедниците со нивните права,со посебен акцент на правото на образование на сите три нивоа основно, средно и високо и подигнување на свеста на родителите и учениците за правото на образование на својот мајчин јазик – редовна настава на турски и српски јазик и можноста за изучување на изборен предмет „Јазик и култура“ на Власите, Бошњаците и Ромите.

СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ

Средното образование е задолжително за секој граѓанин, а во јавните средни училишта е бесплатно. Во РМ се дозволува основање на општински, државни и приватни средни училишта. Согласно Уставот на РМ припадниците на заедниците имаат право на настава на својот јазик во средното образование, а во училиштата во кои образованието се одвива на друг јазик се изучува и македонскиот јазик.(концепција за деветтогодишно, 37)За припадниците на заедниците кои следат настава на јазик различен од македонскиот јазик, воспитно- образовната дејност во јавните средни училишта се изведува на јазикот и писмото на соодветната заедница на начин и под услови утврдени со закон, а притоа учениците задолжително го изучуваат и македонскиот јазик.(концепција, 20,чл.4)

Согласно Календарот за организација на учебната 2014/2015 година во јавните средни училишта, традиционалниот ден на просветата за припадниците на заедниците кои следат настава на јазик различен од македонскиот јазик се одбележува со организирање на културни и други манифестации. Во делот на заштитата на чувствата и припадност на учениците кон сопствените етнички заедници, домачната правна рамка предвидува учебник да се повлече од употреба доколку содржи материја со која се навредуваат историјата, културата и другите вредности на граѓаните кои се дел од , меѓудругите, и турскиот народ, влашкиот народ, српскиот народ, бошњачкиот народ и другите(чл. 3 Закон за изменување и дополнување на Законот за учебници за основното и средното образование)

1. Средни училишта во Р. Македонија

Училиште	град	наставен јазик
1. ОПШТИНСКО СРЕДНО УЧИЛИШТЕ “АЦО РУСКОВСКИ”	Берово	македонски
2. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ-ГИМНАЗИЈА “ЈОСИП БРОЗ ТИТО”	Битола	македонски
3. СРЕДНО ОПШТИНСКО ТЕХНИЧКО УЧИЛИШТЕ “ЃОРЃИ НАУМОВ”	Битола	македонски
4. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ТАКИ ДАСКАЛО”	Битола	македонски и албански
5. СРЕДНО ОПШТИНСКО ЕКОНОМСКО УЧИЛИШТЕ “ЈАНЕ САНДАНСКИ”	Битола	македонски
6. СРЕДНО ОПШТИНСКО ЗЕМЈОДЕЛСКО	Битола	македонски

УЧИЛИШТЕ “КУЗМАН ШАПКАРЕВ”		
7. ОПШТИНСКО СРЕДНО МЕДИЦИНСКО УЧИЛИШТЕ “Д-р ЈОВАН КАЛАУЗИ”	Битола	македонски албански
8. ДРЖАВНО МУЗИЧКО УЧИЛИШТЕ БИТОЛА	Битола	македонски
9. ОПШТИНСКО СРЕДНО УЧИЛИШТЕ “БОГДАНЦИ”	Богданци	македонски
10. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ”	Валандово	македонски
11. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ ГИМНАЗИЈА “КОЧО РАЦИН”	Велес	македонски албански
12. ОПШТИНСКО СРЕДНО УЧИЛИШТЕ “ЈОВЧЕ ТЕСЛИЧКОВ”	Велес	македонски
13. СРЕДНО СТРУЧНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “КОЛЕ НЕДЕЛКОВСКИ”	Велес	македонски албански
14. СРЕДНО СТРУЧНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ДИМИТРИЈА ЧУПОВСКИ”	Велес	македонски
15. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ВАНЧО ПРКЕ”	Виница	македонски
16.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “НЕГОТИНО”	Врапчиште	албански турски
17.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ЈОСИФ ЈОСИФОВСКИ”	Гевгелија	македонски
18.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ГОСТИВАР”	Гостивар	мак, алб, турски
19.СРЕДНО ОПШТИНСКО МЕДИЦИНСКО УЧИЛИШТЕ “ГОСТИВАР”	Гостивар	мак,алб, турски
20.СРЕДНО ОПШТИНСКО ТЕХНИЧКО УЧИЛИШТЕ “ ГОСТИВАР”	Гостивар	мак, алб, турски
21.СРЕДНО ОПШТИНСКО ЕКОНОМСКО УЧИЛИШТЕ “ГОСТИВАР”	Гостивар	мак,алб, турски
22. ЦЕНТАР ЗА СРЕДНО НАСОЧЕНО ОБРАЗОВАНИЕ “ЗДРАВКО ЧОЧКОВСКИ”	Дебар	македонски албански
23.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “МЕТОДИ МИТЕВСКИ - БРИЦО”	Делчево	македонски
24.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “КРСТЕ ПЕТКОВ МИСИРКОВ”	Демир Хисар	македонски
25.СРЕДНО ОПШТИНСКО СТРУЧНО УЧИЛИШТЕ “ИЛИНДЕН”	Илинден	македонски
26.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ ГИМНАЗИЈА “ДОБРИ ДАСКАЛОВ”	Кавадарци	македонски
27.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “КИРО СПАНЏОВ - БРКО”	Кавадарци	македонски
28.СРЕДНО ОПШТИНСКО ЗЕМЈОДЕЛСКО	Кавадарци	македонски

ШУМАРСКО УЧИЛИШТЕ “ЃОРЧЕ ПЕТРОВ”		
29.ОПШТИНСКО СРЕДНО УЧИЛИШТЕ ”МИРКО МИЛЕСКИ”	Кичево	македонски турски
30.ОПШТИНСКО СРЕДНО УЧИЛИШТЕ ”ДРИТА”	Кичево	албански
31.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ЉУПЧО САНТОВ”	Кочани	македонски
32.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ГОШО ВИКЕНТИЕВ”	Кочани	македонски
33.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “МИТКО ПЕНЏУКЛИСКИ”	Кратово	македонски
34.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ЃОРЧЕ ПЕТРОВ”	Крива Паланка	македонски
35.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “НАУМ НАУМОВСКИ - БОРЧЕ”	Крушево	македонски
36.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ ГИМНАЗИЈА “ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ”	Куманово	македонски српски (не е во функиција)
37.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ ГИМНАЗИЈА “САМИ ФРАШЕРИ”	Куманово	албански
38. СРЕДНО СТРУЧНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “КИРО БУРНАЗ”	Куманово	македонски албански
39.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ПЕРО НАКОВ”	Куманово	македонски албански
40.ОПШТИНСКО СРЕДНО ТЕХНИЧКО УЧИЛИШТЕ “НАЦЕ БУЃОНИ”	Куманово	македонски албански
41.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ИСМЕТ ЈАШАРИ”	Липково	албански
42.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “МАВРОВО - РОСТУШЕ”	Маврово и Ростуше	македонски
43.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “СВ. НАУМ ОХРИДСКИ”	Македонски Брод	македонски
44.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “МИЛЕ ЈАНЕВСКИ - ЏИНГАР”	Македонска Каменица	македонски
45.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ”	Неготино	македонски
46.ОПШТИНСКО СРЕДНО УЧИЛИШТЕ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”	Охрид	македонски
47. СРЕДНО ОПШТИНСКО СТРУЧНО УЧИЛИШТЕ “СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ”	Охрид	македонски
48.ОПШТИНСКИ ЕЛЕКТРО - МАШИНСКИ УЧИЛИШЕН ЦЕНТАР “СВ. НАУМ ОХРИДСКИ”	Охрид	македонски албански
49.ОПШТИНСКО УГОСТИТЕЛСКО-ТУРИСТИЧКО УЧИЛИШТЕ “ВАНЧО ПИТОШЕСКИ”	Охрид	македонски

50.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ ГИМНАЗИЈА "МИРЧЕ АЦЕВ"	Прилеп	македонски
51.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "ЃОРЧЕ ПЕТРОВ"	Прилеп	македонски
52.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "ОРДЕ ЧОПЕЛА"	Прилеп	македонски
53.СРЕДНО ОПШТИНСКО ЕКОНОМСКО ПРАВНО ТРГОВСКО УЧИЛИШТЕ "КУЗМАН ЈОСИФОВСКИ ПИТУ"	Прилеп	македонски
54.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "РИСТЕ РИСТЕСКИ - РИЧКО"	Прилеп	македонски
55.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "НАУМ НАУМОВСКИ - БОРЧЕ"	Пропиштип	македонски
56. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "КОСТА СУСИНОВ"	Радовиш	македонски турски
57.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "ЦАР САМОИЛ"	Ресен	мак,алб, турски
58.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "КОЧО РАЦИН"	Свети Николе	македонски
59. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ ГИМНАЗИЈА "РАДЕ ЈОВЧЕВСКИ - КОРЧАГИН"	Скопје	македонски
60. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ ГИМНАЗИЈА "НИКОЛА КАРЕВ"	Скопје	македонски
61. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ ГИМНАЗИЈА "ЗЕФ ЉУШ МАРКУ"	Скопје	албански
62. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ ГИМНАЗИЈА "ЈОСИП БРОЗ ТИТО"	Скопје	македонски турски
63.СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ ГИМНАЗИЈА "ОРЦЕ НИКОЛОВ"	Скопје	македонски
64. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ "КОЧО РАЦИН"	Скопје	мак ,алб, турски
65. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ ГИМНАЗИЈА "ПАНЧЕ АРСОВСКИ"	Скопје	македонски
66.СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ "БРАЌА МИЛАДИНОВЦИ"	Скопје	македонски албански
67.СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ "ГЕОРГИ ДИМИТРОВ"	Скопје	македонски албански
68.СРЕДНО МЕДИЦИНСКО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ "Д-р ПАНЧЕ КАРАЃОЗОВ"	Скопје	македонски албански
69.СРЕДНО ЕКОНОМСКО-ПРАВНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ "ВАСИЛ АНТЕВСКИ ДРЕН"	Скопје	македонски
71. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ "ЦВЕТАН ДИМОВ"	Скопје	мак, алб, турски

72.СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ “ЛАЗАР ТАНЕВ”	Скопје	македонски албански
73. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ “МАРИЈА КИРИ СКЛОДОВСКА”	Скопје	македонски албански
74.СРЕДНО ГРАДЕЖНО ГИМНАЗИСКО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ “ЗДРАВКО ЦВЕТКОВСКИ”	Скопје	македонски албански
75. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ “8-ми СЕПТЕМВРИ”	Скопје	македонски албански
76.СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ “ВЛАДО ТАСЕВСКИ”	Скопје	македонски албански
77.СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ “ДИМИТАР ВЛАХОВ”	Скопје	мак, алб, турски
78.АВТОСООБРАЌАЕН УЧИЛИШЕН ЦЕНТАР “БОРО ПЕТРУШЕВСКИ” НА ГРАД СКОПЈЕ	Скопје	македонски албански
79. СРЕДНО ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ “МИХАЈЛО ПУПИН”	Скопје	мак, алб, турски
80.ДРЖАВЕН МУЗИЧКО-БАЛЕТСКИ УЧИЛИШЕН ЦЕНТАР “ИЛИЈА НИКОЛОВСКИ ЛУЈ”	Скопје	македонски албански
81.ДРЖАВНО СРЕДНО УЧИЛИШТЕ ЗА ПРИМЕНЕТА УМЕТНОСТ “ЛАЗАР ЛИЧЕНОСКИ”	Скопје	македонски албански
82.ДРЖАВНО УЧИЛИШТЕ ЗА ФИЗИЧКА КУЛТУРА “МЕТОДИЈА МИТЕВСКИ БРИЦО”	Скопје	македонски албански
83.ЦЕНТАР ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЈА “ПАРТЕНИЈА ЗОГРАФСКИ”	Скопје	
84. ДРЖАВНО УЧИЛИШТЕ ЗА РЕХАБИЛИТАЦИЈА НА ДЕЦА И МЛАДИНЦИ СО ОШТЕТЕН ВИД “ДИМИТАР ВЛАХОВ”	Скопје	
85.ДРЖАВНО СРЕДНО УЧИЛИШТЕ ЗА РЕХАБИЛИТАЦИЈА И ОБРАЗОВАНИЕ “СВ. НАУМ ОХРИДСКИ”	Скопје	
86.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ ГИМНАЗИЈА “Д-Р ИБРАХИМ ТЕМО”	Скопје	мак, алб, турски
87.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “НИКО НЕСТОР”	Скопје	македонски албански
88.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ЈАНЕ САНДАНСКИ”	Струмица	македонски
89.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “ДИМИТАР ВЛАХОВ”	Струмица	македонски
90. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ “НИКОЛА КАРЕВ”	Струмица	македонски
91.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ	Тетово	македонски албански

ГИМНАЗИЈА "КИРИЛ ПЕЈЧИНОВИЌ"		
92.СРЕДНО ОПШТИНСКО МЕДИЦИНСКО УЧИЛИШТЕ "НИКОЛА ШТЕЈН"	Тетово	мак,алб, турски
93. СРЕДНО ОПШТИНСКО ЕКОНОМСКО УЧИЛИШТЕ "8 СЕПТЕМВРИ"	Тетово	македонски албански
94.СРЕДНО ОПШТИНСКО СТРУЧНО УЧИЛИШТЕ "МОША ПИЈАДЕ"	Тетово	македонски албански
95. СРЕДНО ОПШТИНСКО ТЕКСТИЛНО УЧИЛИШТЕ "ЃОЦЕ СТОЈЧЕСКИ"	Тетово	македонски албански
96. ДРЖАВНО МУЗИЧКО УЧИЛИШТЕ "ТОДОР СКАЛОВСКИ – ТЕТОЕЦ"	Тетово	македонски албански
97.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "АТА"	Центар Жупа	македонски турски
98. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ ГИМНАЗИЈА "СЛАВЧО СТОЈМЕНСКИ"	Штип	македонски
99. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "КОЛЕ НЕХТЕНИН"	Штип	македонски
100. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "ДИМИТАР МИРАСЧИЕВ"	Штип	македонски
101.СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "ЈАНЕ САНДАНСКИ"	Штип	македонски
102. ДРЖАВЕН МУЗИЧКИ УЧИЛИШЕН ЦЕНТАР "СЕРГЕЈ МИХАЈЛОВ"	Штип	македонски
103.ЦЕНТАР ЗА СПЕЦИЈАЛНО СРЕДНО НАСОЧЕНО ОБРАЗОВАНИЕ И ВОСПИТАНИЕ "ИСКРА"	Штип	

- **Редовна настава на турски наставен јазик во средното образование**

1. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "НЕГОТИНО"	Врапчиште	албански турски
2. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "ГОСТИВАР"	Гостивар	мак, алб, турски
3. СРЕДНО ОПШТИНСКО МЕДИЦИНСКО УЧИЛИШТЕ "ГОСТИВАР"	Гостивар	мак, алб, турски
4. СРЕДНО ОПШТИНСКО ТЕХНИЧКО УЧИЛИШТЕ " ГОСТИВАР"	Гостивар	мак, алб, турски
5. СРЕДНО ОПШТИНСКО ЕКОНОМСКО УЧИЛИШТЕ "ГОСТИВАР"	Гостивар	мак, алб, турски
6. ОПШТИНСКО СРЕДНО УЧИЛИШТЕ "МИРКО МИЛЕСКИ"	Кичево	македонски турски
7. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ	Радовиш	македонски турски

"КОСТА СУСИНОВ"		
8. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "ЦАР САМОИЛ"	Ресен	мак, алб, турски
9. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ ГИМНАЗИЈА "ЈОСИП БРОЗ ТИТО"	Скопје	македонски турски
10. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ "КОЧО РАЦИН"	Скопје	мак, алб, турски
11. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ "ЦВЕТАН ДИМОВ"	Скопје	мак, алб, турски
12. СРЕДНО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ "ДИМИТАР ВЛАХОВ"	Скопје	мак, алб, турски
13. СРЕДНО ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКО УЧИЛИШТЕ НА ГРАД СКОПЈЕ "МИХАЈЛО ПУПИН"	Скопје	мак, алб, турски
14. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ ГИМНАЗИЈА "Д-Р ИБРАХИМ ТЕМО"	Скопје	мак, алб, турски
15. СРЕДНО ОПШТИНСКО МЕДИЦИНСКО УЧИЛИШТЕ "НИКОЛА ШТЕЈН	Тетово	мак, алб, турски
16. СРЕДНО ОПШТИНСКО УЧИЛИШТЕ "АТА"	Центар Жупа	македонски турски

2. Ученици во средното образование на Р.М.

- Вкупен број на запишани ученици[13]

- Во учебната 2014/2015 година се запишани вкупно 81788 ученици
од кои 2286 во приватни училишта, 260 специјални средни училишта и 250 средни верски училишта.

[13] *Државен завод за статистика / Соопштение со бр 2.1.16.06 од 18.03.2016 година / Основни - средни училишта и ученици во учебната 2014/2015 година*

- Вкупен број на запишани ученици припадници на заедниците помалку од 20 % од населението во Р.М.

Турци	2854
Срби	823
Роми	1680
Бошњаци	855
Власи	182

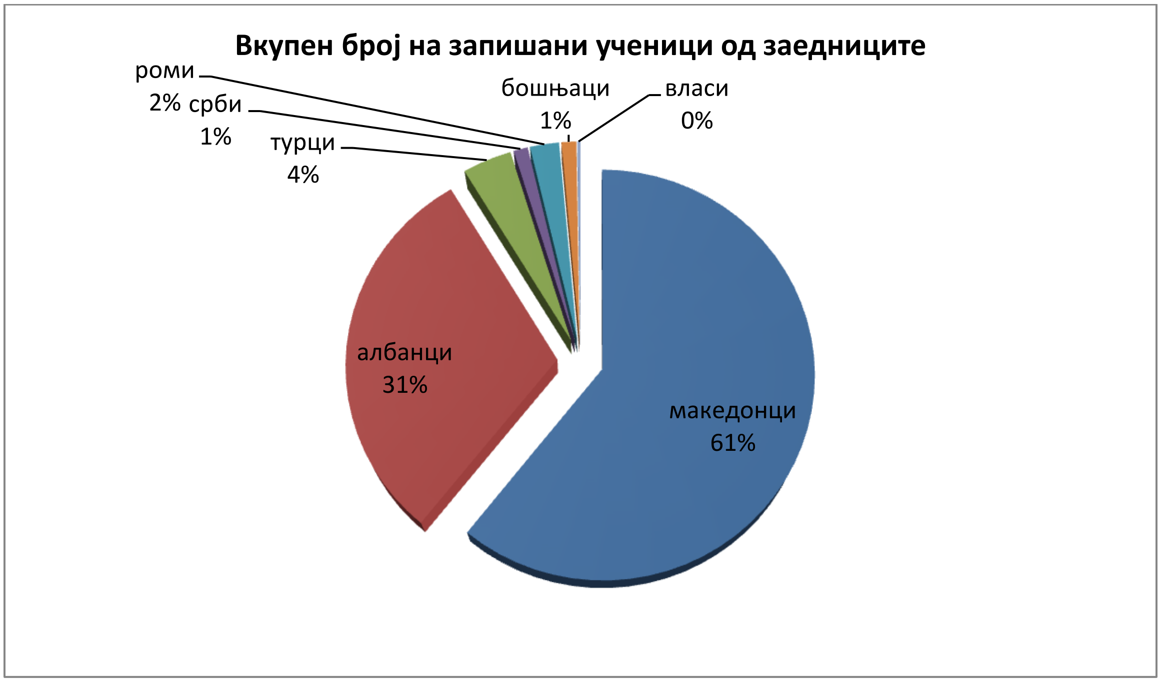

- Вкупен број на ученици кои следат настава на јазиците на заедниците

наставен јазик	вкупно
Турски	1542

Од вкупниот број (2854) ученици кои се изјаснале како припадници на турската етничка заедница само 54,02% (1542) од нив следат редовна настава на турски наставен јазик. Останатиот процент од учениците следи редовна настава на македонски или албански наставен јазик.

ВИСОКО ОБРАЗОВАНИЕ

Државјаните на Р.М. имаат под еднакви услови право на образование на високообразовните установи во РМ . Високообразовните установи можат да бидат јавни, приватно-јавни непрофитни установи и приватни (профитни или непрофитни) установи.Согласно домашното законодавство наставата на високообразовните установи се изведува на македонски јазик. Сепак, припадниците на заедниците заради изразување , негување и развивање на својот идентитет, имаат право наставата на јавните високообразовни установи, по соодветни студиски програми и содржини , да ја изведуваат на јазикот на заедницата, во согласност со законот за високо образование и статутот на високообразовната установа. Финансирање од страна на државата се обезбедува за високото образование и за јазикот кој што го зборуваатнајмалку 20% од населението во РМ, поточно истото е ограничено само на образование на албански јазик, а не и на некој од јазиците на петте помалубројни заедници.

Наставата на јавните педагошки високообразовни установи може да се одвива и на јазиците на припадниците на другите заедници кои не се мнозинство во РМ. Кога наставата се изведува на јазиците на припадниците на заедниците кои не се мнозинство, македонскиот јазик се изушува како посебен наставен предмет и наставата се изведува на македонски јазик најмалку уште на два наставни предмети(чл.103 ст.1,2,3,8 и 9 од законот за високото образование (сл.весник на РМ бр. 35/2008, 103/2008, 26/2009,83/2009, 99/2009, 115/2010, 17/2011, 51/2011, 123/2012)

Високото образование во РМ се спроведува на 5 државни универзитети, 18 приватни високообразовни институции акредитирани од МОНи една приватно- јавна непрофитна високообразовна установа.(извор Министерство за образование и наука,http;//mon.gov.mk/en/component/article/597)

На најголемиот државен универзитет Свети Кирил И Методиј. Скопје наставата на сите факултетиво состав се изведува на македонски јазики неговото кирилско писмо, освен на Педагошкиот факултет Свети Климент Охридски каде наставата на студиските групи за одделенска настава и за предучилишно воспитание се изведува на македонски, албански и на турски наставен јазик. На вториот по големина државен универзитет Свети Климент Охридски, Битола наставата на сите факултети во состав на институцијата се спроведува на македонски јазик.Иста е ситуацијата и со третиот по големина државен

универзитет Гоце Делчев Штип додека пак на државниот универзитет Тетово во чиј состав има 11 факултети, наставата се спроведува на албански јазик и неговото писмо.

Ситуацијата со приватните високообразовни установи е поразлична. Овиеинституции обезбедуваат низа на наставни програми кои се одвиваат на неколку јазици, првенствено на македонски, албански и англиски јазик, меѓутоа ниедна од нив не нуди можност за студирање и следење на наставата на некои од јазиците на заедниците кои се помалку од 20% од вкупното население во РМ.Сепак, некои од нив со своите статути оставаат простор наставата да може да се изведува и на јазик кој е во употреба во РМ, како и на друг светски јазик, согласно Законот за високо образование.

Што се однесув до изучувањето на јазиците на помалубројните етнички заедници, на Филолошкиот факултет во Скопје долги години постојат посебни катедри за турски јазик и книжевност и за српски јазик и книжевност. Од академската 2010/11 година за првпат ромскиот јазик и култура е воведен како изборен предмет на Филолошкиот факултет во Скопје. Влашкиот јазик веќе неколку години се изучува како изборен предмет на Педагошкиот Факултет при Универзитетот Гоце Делчев во Штип како изборен предмет во трет семестар за две студиски програми- предучилишно воспитување и одделенска настава.

- **Студенти во високото образование на Р.М.** [14]

- Вкупен број на запишани студенти на државни и приватни универзитети
  Вкупен број запишани студенти 59865 од кои 51949 во Државните а 7636 во приватните универзитети и 280 верски.

- Вкупен број на запишани студенти припадници на заедниците

➢ Запишани студенти за првпат во прва година, според припадноста кон етничка заедница, 2014/2015

Турци	428
Срби	211
Роми	71
Бошњаци	104
Власи	169

[14] Запишани студенти на високите стручни школи и факултетите во Република Македонија во академската 2015/2016 година/Соопштение на Државен завод за статистика со бр. 2.1.16.27 од 04.07.2016 година

Од вкупно 18081 запишани студенти на универзитетите во прва година 2,36 % се студенти од турската заедница, 1,16 од српската, 0,39 од ромската, 0,57 од бошњачката, 0,93 од влашката заедница во Р.Македонија.

- Запишани студенти на додипломски студии , државјани на Република Македонија, според припадноста кон етничка заедница, 2014/2015

Турци	1304
Срби	644
Роми	188
Бошњаци	351
Власи	473

- **Дополнителни квоти утврдени од Влада на Р.М.**

Во насока на зголемување на бројот на студенти припадници на помалубројните заедници и обезбедување на принципот – начелото на соодветна и правична застапеност Владата на РМ носи одлуки за квоти за упис на студенти. Во академската 2016/17 година со Одлука на Владата на РМбр.42-4319/1 од 07.06. 2016 година дополнително треба да бидат запишани студенти припадници на помалубројните заедници , кој број не треба да биде повисок од 10% од вкупниот број студенти кои се запишуваат во прва година – прв циклус студии на ниво на факултет.

За обезбедување правична и соодветна застапеност на студентите припадници кои не се мнозинство во Република Македонија, на факултетите во академската 2016/2017 година, со Одлука на Владата на РМ бр. 42-4319/1 од 07.06.2016 година година, дополнително треба да бидат запишани студенти припадници на овие заедници, чиј број не треба да е повисок од 10% од вкупниот број на студенти кои се запишуваат во прва година на ниво на единица[15].

При тоа, во рамките на овој процент, соодветно треба да бидат застапени припадниците на сите заедници, до процентот со кој соодветната заедница е застапена во вкупното население на Република Македонија. Процентот на студентите, припадници на овие заедници, заедно во државната и дополнителната квота, треба да биде до процентот на застапеноста на соодветната заедница во вкупното население на Република Македонија. Прегледот на бројот на кандидатите е утврден според Извештајот за учеството на другите заедници кои не се мнозинство во РМ, во вкупното население во РМ од Пописот во 2002 година и тоа:

[15] Одлука на Владата на РМ бр. 42-4319/1 од 07.06.2016 година/ Превземено од Универзитетот Св.Кирил и Методиј - У П А Т С Т В О за реализација на Конкурсот за запишување студенти на прв циклус студии во учебната 2015-2016 година

Национална припадност	Број	Учество во %
Македонци	1297981	64,17%
Албанци	509083	25,17%
Турци	77959	3,85%
Роми	53879	2,66%
Срби	35939	1,78%
Бошњаци	17018	0,84%
Власи	9695	0,48%
Други	20993	1,05%
Вкупно	2022547	100%

Бројот на припадниците на заедниците опфатени во категоријата други, треба да се утврдува кумулативно од сите други заедници, според вкупниот број поени, односно предимство ќе имаат кандидатите со највисок број поени. Во рамките на предвидените квоти за малцинските заедници, треба да се земе во предвид изјаснувањето на идните студенти во однос на националната припадност, онака како што е наведено во дипломите за завршено средно образование, или свидетелствавата од прва до четврта година на средното образование. Изјаснувањето во пријавата од факултетот, односно високата стручна школа, треба да се совпаѓа со изјаснувањето во дипломата за завршено средно образование или сведителствата. Доколку во дипломата за завршено средно образование или во сведителствата не е наведена националната припадност, ученикот е должен да поднесе писмена изјава заверена кај нотар во која ќе се произнесе за националната припадност

Достапност на учебници во редовна и изборна настава на јазиците на заедниците

Според законот за учебници[16] за основно и средно образование учебник, е основно наставно средство и извор на знаење за остварување на воспитно-образовните цели утврдени со наставниот план и програми на основното и средното образование.
Учебниците се издаваат на македонски јазик и неговото кирилско писмо.
За учениците од припадниците на заедниците кои наставата ја следат на јазик и писмо различен од македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, учебниците се издаваат на јазикот и писмото на којшто се остварува наставата. Учебниците за учениците во јавните основни и средни училишта се бесплатни.
Учебникот се изработува според наставниот план и програми за соодветното одделение и предмет и Концепцијата за учебник, што на предлог на Бирото за развој на образованието ја утврдува министерот надлежен за образование.

Во дописот добиен од Министерството за образование и наука- педагошка служба со број 22-1461/2 од датум 04.10.2016 во врска со достапноста на учебниците за редовна и изборна настава на јазиците на заедниците се дадени следниве информации:

- "Сите учебници за основно образование за учениците кои наставата ја следат на турски наставен јазик се преведени на истиот.Само учебникот по предметот турски мајчин јазик за 9-то одделение е во процедура за печатење.
- Сите учебници за основно образование за учениците кои наставата ја следат на српски наставен јазик се преведени на истиот. Во постапка за одобрување се учебниците за предметот српски мајчин јазик за 1-во, 2-ро и 7-мо одделение, а учебникот за 6-то одделение е во процедура за печатење.
- Учебниците за изборните предмети од 3-то до 9-то одделение за припадниците на заедниците во голем број се одобрени и испечатени, а останатите се или во процедура за одобрување или во процедура за печатење.
- Учебниците на турски наставен јазик за гимназиско образование во зависност од наставното подрачје се речиси сите преведени. Педагошката служба прави напори сите учебници кои се во сопственост на Издавачкките куќи да бидат преведени и испечатени на турски наставен јазик. Што се однесува до учебниците на турски наставен јазик за средно стручно образование истите се преведуваат и печатат за потребите на учениците континуирано.

[16] Закон за учебници за основно и средно образование, „Службен весник на Република Македонија“ бр. 98/2008; 99/2009; 83/2010; 36/2011; 135/2011; 46/2012; 24/2013; 120/2013 и 29/2014

Наставен кадар во образовниот систем на Р.М. [17]

- **Наставен кадар во основно образование**

Наставен кадар	
Вкупно	со полно работно време
17664	15427

➢ Според изјаснетост во однос на етничка припадност

	со полно работно време	од тие на определено време
Македонски	9678	1069
Албански	5159	892
Турски	518	131
Српски	72	5
Вкупно	15427	2097

[17] *Државен завод за статистика / Соопштение со бр 2.1.16.06 од 18.03.2016 година / Основни - средни училишта, ученици и наставен кадар во учебната 2014/2015 година*

- **Наставен кадар во средно образование**

Наставен кадар	
Вкупно	со полно работно време
7345	6264

➢ Според изјаснетост во однос на етничка припадност

	со полно работно време	од тие на определено време
Македонски	4066	583
Албански	1783	355
Турски	194	22
Англиски	221	93
Вкупно	6264	1053

- Наставен кадар во високо образование

➢ Наставници и соработници во наставата според научните квалификации, траењето на работното време и полот, 2014/2015

Вкупно	Според научните квалификации				Траење на работното време		
	др. На науки	мр. На науки	специјалисти	со високо образование	со полно раб.време.	со покусо од полното	со договор на дело
3616	2453	909	177	77	2902	122	

➢ Наставници и соработници според научната квалификација и припадноста кон етничка заедница, вкупно, 2014/2015

		Етничка заедница								
	вкупно	**македонци**	**албанци**	**турци**	**роми**	**власи**	**срби**	**бошњаци**	**други**	**не изјаснати**
вкупно	3616	2905	540	30	-	27	45	6	61	2
доктори на науки	2453	2012	313	19	-	17	37	5	48	2
магистри на науки	909	686	189	8	-	9	6	-	11	-
специјалисти	177	156	18	1	-	1	1	-	-	-
високо образование	77	20	20	2	-	-	1	1	2	-

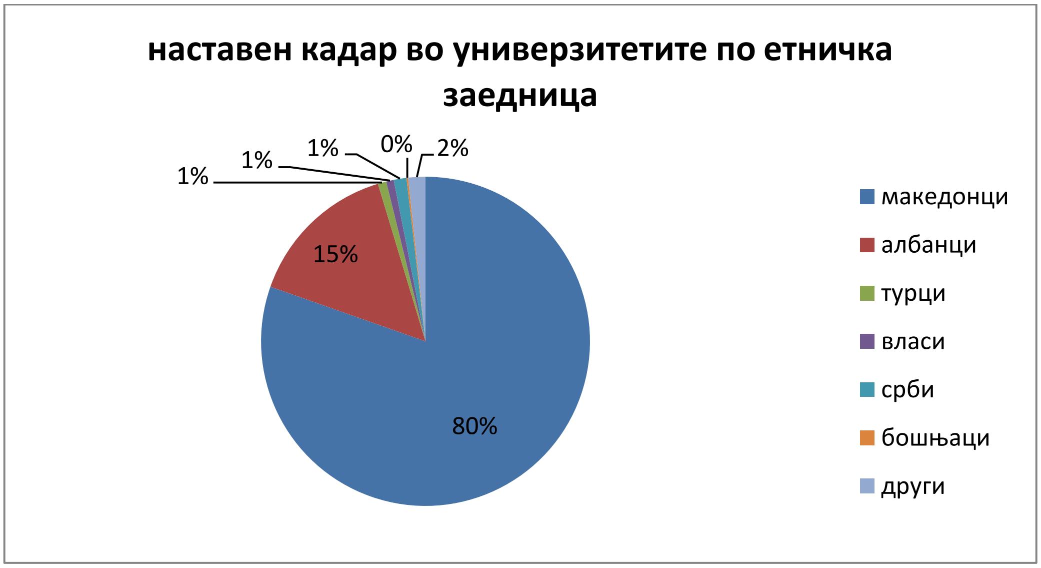

Препораки

- Да се овозможи припадниците на турската и српската заедница кои имаат законско право за следење на редовна настава на својот мајчин јазик , да добијат можност за изучување на изборен предмет "Јазик и Култура" на заедниците во средини каде што не е исполнет претходно одредениот законски праг.
- Да се превземат мерки и да се воспостават соодветни предуслови од страна на училиштата, единиците на локалните самоуправи во насока на развивање свесност меѓу родителите и децата за можностите за изучување на изборен предмет "Јазик и Култура" на заедниците.
- Да се обезбедат ссодветни вработувања и континуирано обучување и остручување на наставен кадар кој држи настава на еден од јазиците на заедниците или предава некој од изборните предмети на јазикот и културата на некои од заедниците.
- Министерството за образование и наука- Педагошка служба да превземе мерки за печатење и издавање на учебници по сите наставни предмети од 1-во до 9-то одделение за редовна настава на сите наставни јазици и изборен предмет на заедниците кои не се достапни за учениците.
- Да се воспостават услови за настава на мајчин јазик или изучување на изборен предмет во средното образование со што учениците припадници на заедниците би продолжиле да развиваат свест за сопствената култура и припадността кон заедниците.